

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Львівський державний університет внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА В УМОВАХ ВІЙНИ: БЕЗПЕКА ТА РОЗВИТОК

Збірник тез

Всеукраїнської науково-практичної конференції

14 листопада 2025 року

Львів

УДК 330.341.1:338.24:355.02(477)

К 55

Рекомендовано до друку та розміщення в електронних сервісах ЛьвДУВС
Вченою радою навчально-наукового інституту управління, психології та
безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 10 листопада 2025 року № 4)

Упорядники:
М. І. Копитко,
М. Р. Яцик

Національна економіка в умовах війни: безпека та розвиток: збірник тез
Всеукраїнської науково-практичної конференції (14 листопада 2025 року) /
упоряд. М. І. Копитко, М. Р. Яцик. Львів: Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2025. 494 с.

Уміщено тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної
конференції «Національна економіка в умовах війни: безпека та розвиток», яка
відбулася 14 листопада 2025 року у Львівському державному університеті
внутрішніх справ.

*Опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність
фактів, статистичних даних, точність викладеного матеріалу покладається
на авторів.*

Placed are the abstracts of the papers presented by the participants of the All-
Ukrainian Scientific and Practical Conference “The National Economy in Wartime:
Security and Development,” held on 14 November 2025 at the Lviv State University
of Internal Affairs.

*Published in the authors’ original versions. The authors bear responsibility for
the accuracy of facts, statistical data, and the precision of the presented material.*

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ ДО ВИКЛИКІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	181
Калініна А. С.	
ВАЖЛИВІСТЬ РЕЗУЛЬТАТИВНИХ ПЕРЕГОВОРІВ ТА ЕФЕКТИВНИХ КОМУНІКАЦІЙ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ. ВИКЛИКИ ВІЙНИ.....	183
Калат Я. Я., Кирик І. М.	
ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ: ДОСВІД ЄС.....	188
Кибенко В. В., Головка О. В.	
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ПИТИРИМА СОРОКІНА.....	190
Кібік О. М., Крейтор С. Ю.	
ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ.....	193
Кінарьов В. А.	
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	196
Кіржецький Ю. І.	
ДОВІРА ДО ПОЛІЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	201
Коваленко С. В., Поповкіна О. С.	
ЛІДЕРСТВО ТА КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОРИ СТІЙКОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	203
Коваль В. Я.	
БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ.....	206
Колода Я. М., Макаліш Б. Д., Січко І. Г., Тайчук В. І.	
СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ФІШИНГУ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ.....	209
Коломієць О. Л.	
ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРОХОЛДІНГІВ УКРАЇНИ.....	212
Компанієць В. В., Бела О. О.	
ЯКІСТЬ ЕЛІТ УКРАЇНИ ТА ЗАГРОЗИ ЩОДО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ.....	218
Копитко М. І., Корецька А. Б.	
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ.....	220
Котлубай В. О.	
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ДРАЙВЕР СТІЙКОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПАНІЙ У КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	

є базовою засадою для можливості подальшого розвитку та прибуткової діяльності аграрних підприємств.

Література:

1. Астарта-Київ. Офіційний сайт агропромхолдингу. URL: <https://astartaholding.com/>.
2. Гарбар Ж.В. Практики корпоративної соціальної відповідальності в аграрному секторі України. *Economic Sciences. Colloquium-journal*. 2020. 22(74). С.55-68. DOI: 10.24411/2520-6990-2020-12118.
3. Кернел. Офіційний сайт. URL: <https://www.kernel.ua/ua/>
4. МХП громаді. Благодійний фонд. URL: <https://mhpgromadi.org.ua/activity/ekolohiia-i-enerhoefektyvnist/>.

Компанієць В. В.,

*д.екон.н., професор,
професор кафедри економіки та управління
виробничим та комерційним бізнесом
Українського державного університету
залізничного транспорту, м. Харків*

Бела О. О.,

*аспірант кафедри менеджменту,
публічного управління та HR-технологій,
Українського державного університету
залізничного транспорту, м. Харків*

ЯКІСТЬ ЕЛІТ УКРАЇНИ ТА ЗАГРОЗИ ЩОДО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Розвиток соціально-економічних систем (СЕС) будь-якого рівня багато в чому визначається якістю управлінців й лідерів вищих рівнів (тобто еліти). Західні вчені довели, що еліти мають непропорційно великий вплив на результати розвитку [1]. Хоча ресурси країни є глибокими детермінантами зростання, траєкторія їхнього руху формується діями еліт. Відповідно, дії еліт та їх результати можуть створювати як позитивні перспективи, так і загрози щодо розвитку національної СЕС, функціонування підприємств.

Західні науковці з 2021 року пропонують досить корисний інструмент, який може допомогти оцінити відповідні перспективи й загрози функціонування підприємств, що виникають в певній країні внаслідок дії еліт, як політичних, так і економічних. Це - Індекс якості еліт (EQx – EliteQualityIndex), що є аналітичним інструментом, який відображає здатність національних еліт сприяти довгостроковому економічному розвитку та ефективному створенню суспільної цінності. «Еліти – це групи, які мають найсильнішу координаційну здатність щодо ключових ресурсів суспільства» [2]. З точки зору політекономічної теорії та практики економічного життя

«еліти керують бізнес-моделями, які генерують багатство та дозволяють його накопичення разом із владою» [3].

Перед тим, як визначити найбільші для розвитку національної СЕС та вітчизняних підприємств виклики й загрози за результатами аналізу значень дванадцяти стовпів EQx для України, коротко зупинимось на архітектурі індексу й сенсі його складових.

EQx складається з двох основних субіндексів: «Влада» (Power) та «Цінність» (Value), кожен з яких поділяється на політичну та економічну складові, утворюючи чотири індексні області: «Політична влада», «Економічна сила», «Політична цінність», «Економічна цінність».

Індексна область «Політична влада» вимірює захоплення трьох видів правил (три перші стовпи): правил держави, правил регулювання бізнесу та правил ринків праці та посад державної служби.

Індексна область «Економічна сила» вимірює домінування еліти на рівні галузі, на рівні фірми та з точки зору творчого руйнування (тобто потенціалу підприємницької діяльності щодо створення нового). Економічна влада відображає майбутній потенціал створення елітами вартості (цінності).

Індексна область «Політична вартість (цінність)» вимірює ступінь створення цінності порівняно з її вилученням у політичному вимірі. Це концептуалізується як незароблений дохід держави, а також як отримання та надання нею доходу (наприклад, у формі податків, субсидій та регіональних трансфертів).

Індексна область «Економічна вартість (цінність)» вимірює поточну діяльність еліт зі створення та видобутку цінності в економіці, точніше на трьох ринках: ринку товарів та послуг, ринку капіталу та ринку праці.

Також EQx має дванадцять стовпів, які служать для того, щоб дозволити аналіз конкретних вимірів якості еліти.

Архітектуру індексу якості еліт (EQx) зі стислими поясненнями подано у таблиці 1. Але, необхідно зазначити, що ці пояснення не завжди можуть докладно описати зміст усіх показників стовпчика, як ми це побачимо при аналізі окремих складових.

Таблиця 1

Архітектура індексу якості еліт (EQx) зі стислими поясненнями,
складено за: [2,3,7]

Індексні області	Стовпи	Стисле пояснення
Політична влада (Political Power)	захоплення держави (State Capture)	вплив еліт на державні інститути для власної вигоди
	регуляторне захоплення (Regulatory Capture)	використання елітами регуляторних органів для отримання переваг
	захоплення людських ресурсів (Human Capture)	контроль еліт над призначеннями на ключові посади
Економічна	домінування в галузях	концентрація еліт у певних секторах

влада (Economic Power)	(Industry або Coalition Dominance)	економіки
	домінування фірм (Firm Dominance)	монополізація ринку окремими компаніями
	креативне руйнування (Creative Destruction)	здатність економіки до інновацій та заміни застарілих структур
Політична цінність (Political Value)	надання доходів (Giving Income)	перерозподіл ресурсів через субсидії та трансферти
	вилучення доходів (Taking Income)	оподаткування та інші форми вилучення ресурсів
	незароблені доходи (Unearned Income)	доходи, отримані без створення доданої вартості
Економічна цінність (Economic Value)	рента виробника (Producer Rent)	прибутки, отримані завдяки ринковим перевагам
	капітальна рента (Capital Rent)	доходи від інвестицій та фінансових активів
	рента праці (Labor Rent)	доходи, пов'язані з працею та зайнятістю

Для того, щоб виділити найбільші загрози для розвитку національної СЕС та національних підприємств, з точки зору створеної елітами моделі управління СЕС, соціально-економічного та правового клімату в країні, умов для розвитку людини та бізнесів, пропонуємо до розгляду оцінку місця України серед 151 країн в рейтингу EQx за дванадцятьма стовпами індексу якості еліт в динаміці (таблиця 2). Така оцінка показників в динаміці дозволить дещо уникнути вад, які існують у методології розрахунку EQx (наприклад, застарілості баз деяких даних або ефекту пролонгованих у часі наслідків дій минулої еліти на теперішній стан справ).

Таблиця 2

Дванадцять стовпів індексу якості еліт України в динаміці (2021-2025),
складено за: [4-8]

Стовпи	Значення за роками (місце в рейтингу серед 151 країн)				
	2021	2022	2023	2024	2025
1. State Capture	44	50	51	45	40
2. Regulatory Capture	71	100	96	96	105
3. Human Capture	102	101	85	135	118
4. Industry Dominance	127	133	96	59	50
5. Firm Dominance	60	77	64	14	56
6. Creative Destruction	79	69	44	55	51
7. Giving Income	88	72	48	70	46
8. Taking Income	121	119	145	145	151
9. Unearned Income	58	100	73	123	118

11. Producer Value	89	82	58	70	74
12. Capital Value	59	45	126	119	111
13. Labor Value	91	114	118	137	139
Рейтинг (EQx)	76	86	73	108	114

Слід відмітити, що, що в останні два роки значення EQx погіршується, на що можливо вплинула війна в Україні.

Також ми бачимо, що *стабільно низькою є оцінка за такими стовпами:* як регуляторне захоплення; захоплення людських ресурсів; вилучення доходів; рента праці. *Низькою, і такою, що має негативну динаміку в останні роки,* за стовпами: незароблені доходи; капітальна рента.

Що це означає? Прокоментуємо критичні стовпи, надаючи значення деяких найгірших складових за даними Elite Quality Report 2024.

Регуляторне захоплення: українські еліти створюють регулятивні умови існування підприємств мотивуючись власною вигодою, а не національними інтересами, це, зокрема стосується регулювання прав приватної власності. Внаслідок несприятливого клімату в Україні існує велика частка неформальної економіки або сірий ринок праці (124 місце). Це значно знижує надходження до бюджету та впливає на підвищений рівень експлуатації людської праці, соціальну незахищеність працівників.

Захоплення людських ресурсів проявляється у недотриманні прав людини (118 місце), обмеженні з боку уряду релігійних прав (105 місце) та у такому явищі як сучасне рабство (142 місце). Сучасне рабство – це неприпустима форма вилучення ренти, коли багатство передається від тих, хто експлуатується, до тих, чий бізнес-моделі вилучення цінності отримують вигоду від безкоштовної праці або заробітної плати нижче ринкової рівноваги. Глобальний індекс рабства також вимірює торгівлю людьми [7, р.149].

Логічно пов'язане з високим рівнем захоплення людських ресурсів значення стовпчика *«рента праці»* і його складових. Так, за рівнем зростання продуктивності праці Україна займає 118 місце, за рівнем участі робочої сили (відсотком населення працездатного віку, яке або зайняте, або активно шукає роботу) – 102 місце. За рівнем загального безробіття – 118 місце, безробіття молоді – 107 місце. Найгіршим, в наслідок у т.ч. бойових дій, є рівень відтоку кадрів та «відтоку мізків» - 148 місце.

Вилучення доходів. Стабільно несприятливою для розвитку підприємств в Україні є фіскальна політика. В значеннях показників стовпчику про це свідчать позиції: податкові надходження у % від ВВП (відхилення від оптимального рівня) - 73 місце; ставка корпоративного податку (відхилення від оптимального рівня) - 81 місце.

Незароблені доходи. Високим є державний борг у % від ВВП (113 місце), який на жаль щорічно зростає. На жаль, на тлі деградації реальної економіки в країні спостерігається високий рівень організованої злочинності, про що свідчить 118 місце країни за показником «Кримінальні ринки» (термін

«стосується незаконної торгівлі товарами, яка є одним із трьох стовпів Глобального індексу організованої злочинності (Global Organized Crime Index).

Також до складу показників цього стовпа входять деякі показники, що характеризують сталий розвиток країн. І за цими показниками Україна має проблеми (наприклад, частка відновлюваних джерел енергії – 122 місце; захищена земна поверхня – 95 місце; викиди CO₂, пов'язані з внутрішнім кінцевим попитом на душу населення - 95 місце; споживання на душу населення риби та червоного м'яса – 84, 83 місця).

Капітальна рента. Негативна динаміка спостерігається у створених для існування підприємств фінансово-інвестиційних умовах: висока інфляція та її зростання (Інфляція - відхилення від оптимального рівня) - 126 місце, несприятливий інвестиційний клімат, про що свідчить низький рівень індексу валових інвестицій - 139 місце, індексу фінансових ринків - 91 місце.

Також при більш детальному аналізі за складовими показників кожного з дванадцяти стовпів окремо, можна *виділити й інші болючі позиції*.

Захват держави. На жаль, традиційно високим в Україні є рівень корупції. Місце України серед 151 країн за складовими «політична корупція» та «контроль корупції» - відповідно, - 87, 96.

Також викликає занепокоєння зростання рівня соціально-економічної нерівності в країні, який вимірюється в EQx на основі коефіцієнту Джині за розподілом чистого національного багатства (коефіцієнт вимірює, наскільки нерівномірно розподілені активи, на відміну від доходів, у суспільстві) та його динаміки за останні три роки. Сам рівень соціальної нерівності в Україні є середнім - 56 місце. Але динаміка показника досить велика – 144 місце.

Домінування в галузях. В цьому стовпчику автори EQx ще раз звертаються до вимірювання організаційної злочинності, користуючись даними [Global Organized Crime Index](#). Тут використовують показник - злочинні суб'єкти (CRA). Цей компонент спеціально оцінює організаційний потенціал, рівень складності та вплив злочинних груп. За цим показником Україна займає 119 місце, що свідчить про великий вплив на соціально-економічний й політичний розвиток країни, бізнесу злочинних угруповань. На жаль, прогрес злочинності часто корелює з воєнними діями та певним хаосом в управлінні.

Вплив воєнних дій на розвиток окремих галузей економіки видно з такого показника, як «військові витрати, % ВВП» - 135 місце за даним звіту 2023 року (в 2024 дані відсутні).

Домінування фірм. В цьому стовпчику хотілося б звернути увагу на два показники. Перший є індикатором підприємницької активності і ділового середовища. Це - щільність малих та середніх підприємств (SMEs per 1,000 people) – 86 місце.

Другий - багатство мільярдерів у % від ВВП - 122 місце. Мільярдери забирають собі більший шматок пирога, залишаючи меншу частину іншим людям. Останній підтверджує низьку якість еліт України (хоча за даними рейтингів 2021-2025 pp.) еліти України позиціонуються як еліти середньої

якості. Але ж при цьому країна знаходиться за даними Elite Quality Report 2025 поряд з Сьєрра-Леоне (113) та Екваторіальною Гвінеєю (115).

Висновок. Отже, з аналізу дванадцяти стовпів індексу якості еліту країни в динаміці 2021-2025рр. ми бачимо відповідні загрози щодо розвитку національної економіки та підприємств. І вони пов'язані не тільки з низькою якістю інституцій, а у першу чергу з невисокою якістю еліт (політиків, державних управлінців, власників великого бізнесу), мотивованих на отримання власних вигод, а не розвиток національної СЕС. Тому напрями змін вимагають не тільки інституційних реформ, але формування трансформаційного й морального лідерства та культури доброчесності в бізнесі та суспільстві.

Література:

1. Alice H. Amsden, Alisa DiCaprio, James A. Robinson (2013) The Role of Elites in Economic Development. *WIDER Studies in Development Economics*. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199659036.003.0001> (дата звернення: 12.10.2025).
2. Casas i Klett, Tomas and Cozzi, Guido and Diebold, Celine and Zeller, Camille (2020) Measuring Elite Quality. MPRA Paper No. 102068. URL: <https://mpa.ub.uni-muenchen.de/102068/> (дата звернення: 12.10.2025).
3. Frequently Asked Questions (FAQs). URL: <https://elitequality.org/faq/> (дата звернення: 12.10.2025).
4. Casas, T., Cozzi, G. (2021) EliteQualityReport 2021: Country Scoresand Global Rankings. URL: <https://ssrn.com/abstract=3845376> (дата звернення: 22.10.2025).
5. Casas, T., Cozzi, G. (2022) EliteQualityReport 2022: Country Scoresand Global Rankings. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4085752 (дата звернення: 22.10.2025).
6. Casas, T., Cozzi, G. (2023) EliteQualityReport 2023: Country Scoresand Global Rankings. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4418550 (дата звернення: 22.10.2025).
7. Casas, T., Cozzi, G. (2024) Elite Quality Report 2024: The Sustainable Value Creation of Nations. [URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4779686 (дата звернення: 22.10.2025).
8. Casas, T., Cozzi, G. (2025) Elite Quality Report 2025: The Sustainable Value Creation of Nations. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5241721 (дата звернення: 22.10.2025).